

บทที่ 6

บทสรุป

จากปัญหาต่าง ๆ ในข้อสังเกตในบทที่สอง คือ สิทธิต่าง ๆ มีความเหมือนและแตกต่างกันอย่างไร, มโนทัศน์เรื่องสิทธิมีลักษณะเป็นเช่นไร, การกล่าวถึงคุณค่าทางศีลธรรมของมนุษย์มีความสัมพันธ์กับสิทธิมนุษยชนอย่างไร, ความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์เรื่องสิทธิกับมโนทัศน์เรื่องหน้าที่ และแท้จริงแล้วระบบศีลธรรมในพุทธศาสนาเป็นเช่นไร ในการวิเคราะห์มโนทัศน์เรื่องสิทธิในบทที่สาม และระบบศีลธรรมในพุทธศาสนาในบทที่สี่ได้ตอบปัญหาเหล่านี้ ดังนี้

สิทธิประเภทต่าง ๆ มีสิ่งร่วมกันคือมโนทัศน์เรื่องสิทธิ ซึ่งมโนทัศน์เรื่องสิทธิมีลักษณะเป็นอำนาจทางสังคมของบุคคลในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ที่แสดงออกผ่านการมีข้ออ้างต่อผู้อื่นในสังคม และการมีหน้าที่ของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องกับการมีสิทธิ จากลักษณะของมโนทัศน์เรื่องสิทธิจะเห็นว่าคุณค่าทางศีลธรรมของบุคคลไม่ใช่สิทธิ

อย่างไรก็ตาม มโนทัศน์เรื่องสิทธิต้องถูกใช้ในบริบทของการแสดงถึงการมีสิทธิซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ เพื่อที่จะเข้าใจได้ว่าใครมีสิทธิ มีสิทธิอะไร มีสิทธิต่อใครหรือใครมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับสิทธินี้ และอะไรเป็นเหตุผลที่ทำให้ควรมีสิทธิ ซึ่งการแสดงให้เห็นคุณค่าทางศีลธรรมของบุคคลเป็นองค์ประกอบสำคัญของการมีสิทธิ คือเป็นเหตุผลพื้นฐานสนับสนุนการมีสิทธิ เช่น การแสดงให้เห็นคุณค่าทางศีลธรรมของมนุษย์นั้นเป็นการแสดงให้เห็นเหตุผลพื้นฐานสนับสนุนการมีสิทธิมนุษยชนซึ่งเป็นสิทธิประเภทหนึ่ง

ในความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์เรื่องสิทธิกับมโนทัศน์เรื่องหน้าที่นั้น หน้าที่ต่อผู้อื่นที่ไม่ได้มาจากการมีพันธะโดยตรงต่อกันระหว่างบุคคลไม่สามารถนำมาซึ่งการมีสิทธิของผู้อื่น แต่การมีหน้าที่ต่อกันที่มาจากพันธะโดยตรงต่อกันระหว่างบุคคลมีความเป็นไปได้ที่จะกล่าวถึงการมีสิทธิต่อกัน ซึ่งหน้าที่ในระบบศีลธรรมในพุทธศาสนาเป็นหน้าที่ที่มาจากความเห็นว่าคุณค่าในสังคมมีพันธะทางศีลธรรมต่อกัน และระบบศีลธรรมในพุทธศาสนาก็กล่าวถึงคุณค่าทางศีลธรรมของบุคคลซึ่งสามารถนำมาอ้างเป็นเหตุผลสนับสนุนการมีสิทธิ

อย่างไรก็ตาม แม้ระบบศีลธรรมในพุทธศาสนาจะมีสองลักษณะดังกล่าวแต่ไม่ได้หมายความว่าระบบศีลธรรมในพุทธศาสนาแฝงนัยของการมีมโนทัศน์เรื่องสิทธิ ดังเห็นได้จากการวิเคราะห์ในบทที่ห้าที่แสดงให้เห็นว่า คำสอนในพุทธศาสนาไม่มีลักษณะสำคัญของมโนทัศน์เรื่องสิทธิ และมโนทัศน์เรื่องสิทธิมีพื้นฐานความคิดจากการให้ความสำคัญหรือความยึดติดในตัวตนและปัจเจกนิยม ซึ่งเป็นลักษณะที่ขัดแย้งกับหลักธรรมพื้นฐานในพุทธศาสนาที่เน้นถึงความไม่ยึดติดกับตัวตน และการมองทุกสิ่งว่ามีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างเป็นองค์รวม โดยไม่มีสิ่งใดสำคัญ

หรืออยู่ได้ด้วยตนเองเพียงผู้เดียวโดยไม่พึ่งผู้อื่น ดังนั้นพุทธศาสนาจึงไม่มีมโนทัศน์เรื่องสิทธิแต่
พุทธศาสนามีหลักศีลธรรมอื่นที่สอดคล้องกับแนวคิดในพุทธศาสนาและสามารถทำหน้าที่แทน
มโนทัศน์เรื่องสิทธิโดยไม่ทำให้ระบบศีลธรรมในพุทธศาสนาบกพร่อง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย